

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY

JULIANE KOKOTT

prednesené 29. januára 2004¹

I — Úvod

„Na účely tejto smernice:

1. Táto vec sa týka výkladu smernice Rady 75/442/EHS z 15. júla 1975 o odpadoch², v znení smernice Rady 91/156/EHS z 18. marca 1991³ (ďalej len „rámcová smernica o odpadoch“) vzhľadom na uhľovodíky, ktoré unikli z netesniacich nádrží a znečistili okolitú pôdu. Cour d'appel v Bruseli, chce vedieť, či tieto uhľovodíky a znečistená pôda predstavujú odpad a či za pôvodcu alebo držiteľa týchto odpadov možno považovať ropný podnik, ktorý čerpaciu stanicu prenajal, uzavrel s prevádzkovateľom zmluvu o prevádzkovaní a dodával mu uhľovodíky.

a) *„odpad“* znamená akúkoľvek látku alebo predmet v kategórii ustanovenej v prílohe I, ktorej sa jej držiteľ zbavuje, chce sa jej zbaviť alebo je povinný sa jej zbaviť.

...

b) *„pôvodca“* znamená ktokoľvek, ktorého činnosťou vzniká odpad („prvotný pôvodca“), alebo každý, kto vykonáva predspracovanie, zmiešavanie či iné úkony, ktorých výsledkom je zmena povahy alebo zloženia tohto odpadu;

c) *„držiteľ“* znamená pôvodcu odpadu alebo fyzickú či právnickú osobu, ktorá má odpad v držbe;

II — Právny rámec

2. Článok smernice obsahuje tieto definície:

d) *„nakladanie“* znamená zber, prepravu, zhodnocovanie a zneškodňovanie odpadu vrátane dozoru nad týmito činnosťami a následnú starostlivosť o miesta zneškodňovania;

1 — Jazyk prednesu: nemčina.

2 — Ú. v. ES L 194, s. 39.

3 — Ú. v. ES L 78, s. 32.

...“

3. Príloha I definuje rôzne skupiny odpadov, medzi nimi tieto:

— predchádzajúci držiteľia alebo výrobcovia výrobku, z ktorého odpad pochádza.“

„Q 4 materiály [neúmyselne — *neoficiálny preklad*] rozliate, stratené alebo inou nehodou znehodnotené, včítane materiálov, zariadení a pod., ktoré boli v dôsledku nehody znečistené“

5. Príslušné belgické právne predpisy prevzali doslovne článok 1 písm. a) a prílohu I rámcovej smernice o odpadoch.

a

„Q 15 Znečistené materiály, látky či výrobky, ktoré pochádzajú z nápravných činností týkajúcich sa pôdy“.

III — Skutkový stav, konanie a prejudiciálne otázky

4. Článok 15 smernice 75/442 upravuje uhrádzanie nákladov na zneškodňovanie odpadov:

6. Páni Van de Walle, Laurent a Mersch (ďalej len „obžalovaní“) sú vedúcimi zamestnancami spoločnosti Texaco SA (ďalej len „Texaco“). V konaní vo veci samej sú obžalovaní zo spáchania trestného činu v súvislosti s ustanoveniami predpisov o odpadoch. Texaco je v konaní zúčastnená ako osoba s občiansko-právnou zodpovednosťou.

„V súlade so zásadou „znečisťovateľ platí“ musia náklady na zneškodňovanie hradiť

— držiteľ, pre ktorého nakladanie s odpadom uskutočňuje zariadenie, ktoré vykonáva zber odpadu, alebo podnik uvedený v článku 9, a/alebo

7. Texaco si prenajala spornú čerpaciu stanicu roku 1981 a roku 1988 uzavrela s prevádzkovateľom zmluvu o prevádzkovaní. V januári 1993 sa zistilo, že z nádrží čerpacej stanice unikli uhľovo-

dĺky. Spôsobili znečistenie pôdy v okolí nádrží a zasiahli pivnicu susednej budovy.

8. Z technického prieskumu vyplynulo, že potrubie naftovej nádrže a nádrží pre bezolovnatý benzín Octan 98 netesnili. Okrem toho posledne uvedená nádrž bola deravá. Pri prieskume zásob vyplynulo, že od začiatku októbra 1992 zmizlo asi 800 litrov benzínu Octan 98.

9. Vo februári 1993 bola zastavená prevádzka čerpacej stanice. Už predtým bola vypovedaná tak zmluva o prevádzkovaní s prevádzkovateľom, ako aj nájomná zmluva s vlastníkom pozemku. Od leta 1993 už Texaco neplatila žiadne nájomné.

10. Texaco nechala — bez uznania právnej povinnosti — do mája 1994 uskutočniť rôzne sanačné práce týkajúce sa pôdy. Nasledujúce analýzy vzoriek spodných vôd však ukázali, že pôda je ešte vždy znečistená uhľovodíkmi.

11. Keďže od mája 1994 už Texaco nepokračovala v sanácii pôdy znečistenej uhľovodíkmi, podal Ministère public 10. septembra

1998 proti trom obžalovaným na základe ich postavenia v Texaco a proti spoločnosti na základe jej občiansko-právnej zodpovednosti za škodu obžalobu pre porušenie právnych predpisov o odpadoch. Kraj Brusel-hlavné mesto vstúpil do konania ako poškodený. Obžalovaní boli v prvostupňovom konaní oslobodení a občiansko-právne adhézne konanie proti Texaco bolo zastavené z dôvodu oslobodzujúceho rozsudku pre nespríslušnosť trestného súdu.

12. Cour d'appel prejednáva odvolania, ktoré podali Ministère public a kraj Brusel-hlavné mesto. Má pochybnosti, či možno znečistenú pôdu považovať za odpad. Vymedzenie pojmu „ukladanie odpadu“ je v tomto ohľade sporné.

13. Cour d'appel preto položil Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„Majú sa ustanovenia článku 1 písm. a) smernice Rady 75/442/EHS z 15. júla 1975 o odpadoch, v znení smernice 91/156/EHS z 18. marca 1991, ktorý vymedzuje pojem odpad ako „akúkoľvek látku alebo predmet, ktorej sa jej držiteľ zbavuje, chce sa jej zbaviť alebo je povinný sa jej zbaviť na základe vnútroštátnych predpisov“, a článku 1 písm. b) a c), ktoré pôvodcov odpadov definujú ako „ktokoľvek, ktorého činnosťou vzniká odpad (prvotný pôvodca), a/alebo každý, kto vyko-

náva predspracovanie, zmiešavanie či iné úkony, ktorých výsledkom je zmena povahy alebo zloženia tohto odpadu“, a držiteľov ako „*pôvodcu odpadu alebo fyzickú či právnickú osobu, ktorá má odpad v držbe*“, vykladať tak, že sú uplatniteľné na ropný podnik, ktorý vyrába uhľovodíky a predáva ich prevádzkovateľovi jednej zo svojich čerpacích staníc na základe zmluvy o nezávislom prevádzkovaní [vyklúčujúcej] akýkoľvek vzťah podriadenosti voči tomuto podniku, v prípade, že tieto uhľovodíky presakujú do pôdy, a tým spôsobujú znečistenie pôdy a podzemných vôd?

A — O pojme odpad

1. Tvrdenia účastníkov konania

15. Všetci účastníci konania súhlasia, že uniknuté uhľovodíky a znečistená pôda sa môžu považovať za odpad až vtedy, keď sa ich držiteľ zbavuje, chce sa ich zbaviť alebo sa ich musí zbaviť.

Treba naopak usúdiť, že kvalifikácia odpadov v zmysle vyššie uvedených ustanovení sa uplatňuje iba v prípade, ak je takto znečistená pôda vykopaná?“

IV — Právne posúdenie

14. Otázky Cour d'appel smerujú k zisteniu, či môže byť pôda znečistená unikajúcimi uhľovodíkmi považovaná za odpad a či spoločnosť Texaco môže byť považovaná za pôvodcu alebo držiteľa prípadných odpadov.

16. Podľa názoru kraja Brusel-hlavné mesto sa držiteľ zbavil uhľovodíkov ich únikom. Presne táto situácia je zahrnutá v kategórii odpadov Q 4. Kategórie odpadov Q 5, Q 12 a Q 13⁴ svedčia v prospech toho, že aj znečistená pôda je odpad. Nezávisle od otázky, či sa držiteľ zbavil pôdy alebo sa jej chcel zbaviť, môže vlastnosť charakterizujúca odpad vyplývať z povinnosti zbaviť sa pôdy. Podľa kraja Brusel-hlavné mesto takáto povinnosť zodpovedá cieľom rámcovej smernice chrániť životné prostredie a zdravie a vysokú úroveň ochrany životného prostredia, o ktorú je potrebné sa snažiť podľa článku 174 ods. 2 ES. Táto smernica bráni tomu, aby sa obchádzali záväzky z právnej úpravy o odpade prostredníctvom premiešania odpadov s pôdou. Pokiaľ by znečistená

⁴ — Q5 a Q12 sa týkajú znečistených látok, Q13 sa týka „látok a výrobkov všetkých typov, ktorých použitie je zákonom zakázané“.

zemina nebola odpad, tak by sa nepoužili povinnosti smerom k zneškodneniu odpadu spôsobom, ktorý je v súlade s ochranou zdravia a životného prostredia podľa článku 4 rámcovej smernice o odpadoch.

rozsudok Vessoso a Zanetti⁵. Podľa toho síce pojem „odpady“ nepredpokladá, že držiteľ, ktorý sa zbavuje látky alebo predmetu, chce jeho hospodárske použitie vylúčiť. Neznalosť úniku uhľovodíkov s touto situáciou nie je porovnateľná. Preto nemožno pri úniku uhľovodíkov hovoriť o odpade.

17. Nadalej môže povinnosť zbaviť sa znečistenej pôdy vyplývať z vnútroštátneho práva. V kraji Brusel-hlavné mesto neexistuje nijaká špecifická povinnosť sanovať znečistenú pôdu, môže však vyplývať z občianskeho práva. Takúto povinnosť niektorí autori pripúšťajú, ak nie je možné žiadne právne a technicky prípustné použitie pre dotknutú látku. To platí najmä pre uniknuté uhľovodíky.

20. Odpad však existuje vtedy, keď sa jej držiteľ vedomý si znečistenia zeminy začína zbavovať. To je možné predpokladať v uvedenom prípade v okamihu, keď bolo znečistenie pôdy objavené a uskutočnili sa prvé sanačné práce. Obžalovaní a Texaco v tejto súvislosti však zdôrazňujú, že neboli ani ich držiteľom, ani pôvodcom.

18. Obžalovaní a Texaco považujú otázku, či ide o odpad v konaní vo veci samej, za nepodstatnú, keďže sú presvedčení, že v žiadnom prípade nie sú držiteľmi alebo pôvodcami prípadne vzniknutých odpadov.

21. Komisia konštatuje, že definícia odpadu vyplýva z článku 1 rámcovej smernice o odpadoch, zatiaľ čo príloha I tejto smernice a Európsky zoznam odpadov túto definíciu ilustrujú. Uniknuté uhľovodíky by spadali do kategórie odpadov Q 4. Táto kategória ukazuje, že zákonodarca chcel do pojmu „zbaviť sa“ zahrnúť aj nehody. Preto sú uniknuté uhľovodíky odpadom.

19. Zdôrazňujú, že ani oni, ani prevádzkovateľ nevedeli, že uhľovodíky unikli. Zbaviť sa vecí sa dá iba vedome, tomu neodporuje ani

5 — Rozsudok z 28. marca 1990, C-206/88 a C-207/88, Zb. s. I-1461.

22. Podľa jej znenia môže kategória odpadov Q 4 zahŕňať aj znečistenú zeminu. Komisia však pochybuje, že by prírodné prvky ako pôda, voda a vzduch mohli byť považované za odpad iba na základe znečistenia. Rámcová smernica o odpadoch sa snaží skôr o ochranu týchto prvkov. Je ťažko predstaviteľné použiť na tieto prvky pojem zneškodňovanie alebo zhodnotenie odpadu. Skôr by museli byť pri znečisteniach sanované alebo by museli prejsť inou úpravou, aby sa zabránilo negatívnym účinkom. Preto nemohli byť považované za odpad.

23. Akonáhle však bola znečistená zemina vykopaná, nejde už o prírodný prvok, ale o hnutelnú vec, výrobok alebo materiál, ktorý bol pri nehode znečistený v zmysle kategórie odpadov Q 4. Povinnosť likvidácie uniknutých uhľovodíkov kvalifikovaných ako odpad zahŕňa vykopanie znečistenej zeminy.

2. Posúdenie

24. V čase úniku a po ňom sa uhľovodíky premiešali s okolitou pôdou. Treba vychádzať z toho, že túto zmes nie je možné aspoň čiastočne oddeliť bez osobitných opatrení. Preto sa nedá skúmať oddelene, či je

potrebné uniknuté uhľovodíky považovať za odpad. Skôr vzniká otázka, či je medzi odpad potrebné zaradiť všetku znečistenú pôdu.

25. Účelom rámcovej smernice o odpadoch je podľa jej tretieho odôvodnenia ochrana ľudského zdravia a životného prostredia proti nepriaznivým účinkom zberu, prepravy, spracovania, skladovania a ukladania odpadov. Podľa článku 174 ods. 2 ES sa politika životného prostredia zameriava na vysokú úroveň ochrany a spočíva menovite na zásadách obozretnosti a prevencie. Z toho Súdny dvor vyvodil, že pojem odpad nemožno vykladať restriktívne.⁶

26. Podľa článku 1 písm. a) prvého pododseku rámcovej smernice o odpadoch treba za odpady považovať všetky látky a predmety, ktoré spadajú do kategórií uvedených v prílohe I a ktorých sa ich držiteľ zbavuje, chce sa ich zbaviť. Uvedená príloha, ako aj Európsky zoznam odpadov, vysvetľujú a upresňujú túto definíciu prostredníctvom zostavenia zoznamu látok a predmetov, ktoré môžu byť zaradené medzi odpady. Podľa

6 — Rozsudky z 15. júna 2000, ARCO Chemie Nederland a i., C-418/97 a C-419/97, Zb. s. I-4475, body 38 a nasl., a z 18. apríla 2002, Palin Granit und Vehmassalon Kansanterveysystöjn Kuntayhtymän hallitus, C-9/00, Zb. s. I-3533, bod 23.

názoru Súdneho dvora táto príloha a zoznam majú iba informatívny charakter.⁷

27. Rozhodujúce je, či sa držiteľ veci zjavuje, chce sa jej zbaviť alebo sa jej musí zbaviť. Podľa rozsudku ARCO to treba preskúmať podľa celkových okolností. Pritom treba zohľadniť stanovený cieľ smernice a dať pozor na to, aby nebola narušená jej účinnosť.⁸

najmä vykopanú pôdu, vyplýva, že ešte nevykopané znečistené pôdy nie sú žiadnym odpadom.⁹ Neexistuje však žiadny oporný bod, ktorý by svedčil o tom, že kategória odpadov Q 15 vyčerpávajúcim spôsobom definuje, za akých okolností môže byť zemina odpadom. V prospech zahrnutia ešte nevykopanej pôdy hovorí aj podkapitola 17 05 Európskeho zoznamu odpadov¹⁰, s názvom 17 05 „Zemina a výkopový materiál“, ktorá uvádza položky 17 05 03 „Zemina a kamenivo obsahujúce nebezpečné látky“ a 17 05 04 „Zemina a kamenivo iné než uvedené v 17 05 03“. Tieto kategórie môžu v zásade zahŕňať aj ešte nevykopanú pôdu.

a) O kategórii odpadov Q 4

28. Kategória odpadov Q 4 určuje, že pri znečistenej pôde ide o odpad. Zahŕňa náhodné rozliate, stratené alebo inou nehodou znehodnotené výrobky, vrátane materiálov, zariadení a pod., ktoré boli v dôsledku nehody znečistené. Už pojem „materiál“ je veľmi široký a môže zahrnúť zeminu ako súčasť pôdy. Okrem toho táto kategória odpadov nie je vymenovaná vyčerpávajúcim spôsobom.

29. Časť právnej náuky vyvodzuje, že z kategórie odpadov Q 15, ktorá zahŕňa

30. Pozadím domnienky, že ešte nevykopaná pôda nemôže byť odpad, môže byť to, že rozličné členské štáty obmedzujú pojem odpadu na hnuťelné veci.¹¹ Tradícia právnej

9 — VERSTEYL, L.-A.: „Der Abfallbegriff im Europäischen Recht — Eine unendliche Geschichte“, Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht 2000, s. 585, najmä s. 586; DIECKMANN, M.: *Das Abfallrecht der Europäischen Gemeinschaft*, Baden-Baden 1994, s. 152 a nasl.

10 — Rozhodnutie Komisie 2000/532/ES z 3. mája 2000, nahrádzajúce rozhodnutie 94/3/ES, ktorým sa vydáva zoznam odpadov podľa článku 1 písm. a) smernice Rady 75/442/EHS o odpadoch a rozhodnutie Rady 94/904/ES, ktorým sa vydáva zoznam nebezpečných odpadov v zmysle článku 1 ods. 4 smernice Rady 91/689/EHS o nebezpečných odpadoch, Ú. v. ES L 226, s. 3, v znení rozhodnutia Rady 2001/573/EG z 23. júla 2001, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie Komisie 2000/532/ES pokiaľ ide o zoznam odpadov, Ú. v. ES L 203, s. 18.

11 — Najmä Nemecko a Francúzsko, v Taliansku spočíva toto ohrančenie na rozsudku Corte suprema di cassazione z 18. septembra 2002, č. 31011. Naproti tomu rozširuje Rakúsko pojem odpad výslovne na hnuťelné veci, ktoré majú vplyv na životné prostredie súvisiace s pôdou [článok 2 ods. 2 Abfallwirtschaftsgesetzes (zákon o hospodárení s odpadom)].

7 — Pozri rozsudok Palin Granit, už citovaný v poznámke pod čiarou 6, bod 22.

8 — Rozsudok ARCO, už citovaný v poznámke pod čiarou 6, bod 73.

úpravy v niektorých členských krajinách však nemôže byť určujúca pre výklad pojmov Spoločenstva.

zaobchádzanie so znečistenou zeminou a prispieť k vysokej úrovni ochrany životného prostredia.

31. Tvrdenie Komisie, že prirodzené prvky ako také nemôžu byť odpadom, spočíva v zámere, ktorý sleduje článok 4 rámcovej smernice o odpadoch, ktorý okrem iného podporuje ochranu pôdy proti nebezpečenstvu, ktoré pochádza z odpadov. V uvedenom prípade však nejde o neurčitý prírodný prvok pôdy, ale o presne určiteľné množstvo zeminy, z ktorého vychádza ohrozenie pre okolitú pôdu. Na túto zeminu sa dá napriek názoru Komisie použiť konanie o zneškodnení alebo zhodnotení odpadov.

33. Preto si zaslúži prednosť domnienka, že ešte nevykopaná znečistená zemina patrí do rozsahu použitia kategórie odpadu Q 4.

b) O pojme „zbaviť sa“

34. Rozhodujúce pre zistenie vlastnosti odpadu však nie je priradenie ku kategórii odpadu, ale to, či sa držiteľ zeminy zbavuje, chce sa zbaviť alebo sa musí zbaviť.

32. Vzhľadom na vysokú úroveň ochrany v zmysle článku 174 ods. 2 ES treba poukázať na to, že zaobchádzanie s nevykopanou, znečistenou zeminou ako s odpadom vedie k celkom zmysluplným výsledkom. Z článku 3 rámcovej smernice o odpadoch vyplýva priorita zabrániť alebo znížiť odpady tohto druhu a ich nebezpečnosť. Podľa článku 4 musí byť takáto zemina zhodnotená alebo zneškodnená bez ohrozenia ľudského zdravia a bez použitia konania alebo metód, ktoré by mohli poškodiť životné prostredie. Aj ďalší právny rámec pre organizáciu zneškodnenia odpadov podľa článku 5 a nasledujúcich sa dá rozsiahlo použiť na

35. Vôľu zbaviť sa je potrebné vylúčiť, pokiaľ držiteľovi znečistenie zeminy nebolo známe. Keď držiteľ nadobudne vedomosť o znečistení, ktoré vylučuje ďalšie užívanie zeminy v súlade s jej určením, možno predpokladať vôľu zbaviť sa, pokiaľ nie je preukázaný opak. Napríklad znečistenie poľnohospodárskych pôd môže ovplyvniť pestovaný výrobok alebo znečistenie územia určeného na výstavbu môže zapríčiniť ohrozenie zdravia alebo obťažovania užívateľov stavieb. V tejto strate užitočnosti sa nachádza riziko typické pre odpady, že držiteľ dot-

knutú vec ani neužíva, ani s ňou nezabezpečuje vhodné nakladanie, a preto táto vec môže znečistiť životné prostredie. V prípade znečistenej zeminy toto riziko reálne nastáva, keď neboli prijaté nijaké sanačné opatrenia, takže sa znečistenie rozširuje. Predpoklad vôle zbaviť sa znečistenej zeminy môže byť vyvrátený, pokiaľ držiteľ vykoná konkrétne opatrenia, aby obnovil úžitkovosť zeminy bez toho, že by sa jej zbavil.

36. Popri vóli zbaviť sa znečistenej zeminy môže existovať aj povinnosť zbaviť sa, ktorá nepredpokladá ani vedomosť o jej znečistení, ani úmysel sa jej zbaviť. Táto povinnosť môže vyplývať z nebezpečenstiev, ktoré vyplývajú zo znečistenia zeminy.

37. Je však vylúčené, aby z generálnej doložky článku 4 rámcovej smernice o odpadoch vyplývala povinnosť zbaviť sa znečistenej zeminy. Hoci by všeobecná povinnosť zaobchádzať spôsobom, ktorý chráni zdravie a životné prostredie bola vítaná, je táto povinnosť až právnym následkom vlastnosti charakterizujúcej odpad a nemôže byť použitá k odôvodneniu tejto vlastnosti. Preto tvrdenie kraja Brusel-hlavné mesto, aby sa na znečistenú zeminu pozeralo vždy ako na odpad, a to na zabránenie

obchádzaniu rámcovej smernice nie je relevantné.

38. Vlastnosť charakterizujúca odpad spočíva v prípade povinnosti zbaviť sa oveľa viac na súhre práva o odpadoch s právom špeciálnym, ktoré upravuje prípadné nebezpečenstvá v konkrétnych prípadoch. Toto špeciálne právo môže byť určené celkom alebo sčasti právom Spoločenstva alebo výlučne môže mať povahu vnútroštátneho práva. Podľa článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch¹² prijímajú členské štáty vhodné opatrenia, aby zabránili v oblastiach osobitnej ochrany poškodzovaniu prirodzených biotopov a biotopov druhov, ako aj rušeniu druhov, pre ktoré boli tieto lokality určené. Potom môže byť napríklad nevyhnutné zneškodniť znečistenú zeminu, ktorá ohrozuje kvalitu vody v chránenej humídnej lokalite. Povinnosť zneškodniť znečistenú zeminu môže vyplývať z vodného práva, zo špeciálnych právnych úprav na ochranu pôdy alebo zo všeobecných právnych úprav o odvrátení nebezpečenstva. Nepriamo môžu založiť povinnosť sanovať pôdu podľa judikatúry aj právne úpravy o zbavení sa odpadov¹³, ktorá môže podľa okolností prípadu požadovať aj zneškodnenie znečistenej zeminy. Ako vysvetľuje kraj Brusel-hlavné mesto, takýto záväzok môže zakladať aj občianske právo.¹⁴ V týchto prípadoch sa

12 — Smernica Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín, Ú. v. ES L 206, s. 7.

13 — Rozsudok z 9. novembra 1999, Komisia/Taliani (San Rocco), C-365/97, Zb. s. I-7773, body 108 a nasl.

14 — Pozri tiež rozsudok ARCO, už citovaný v poznámke pod čiarou 6, bod 86, kde je uvádzaný príklad dohody.

musí držiteľ zeminy zbaviť bez ohľadu na otázku, či táto naďalej spĺňa úlohy, na ktoré bola určená.

c) Predbežný záver o kvalifikácii odpadu

39. Povinnosť zbavenia sa znečistenej pôdy nemožno oprieť o nebezpečenstvo, ktoré vyplýva zo znečistenia, pokiaľ toto znečistenie pripúšťa ponechanie pôdy na mieste, napríklad pretože dostatočné opatrenia môžu byť vykonané aj bez vykopania. V tomto prípade sa držiteľ nemusí pôdy zbaviť.

42. Zhrňujúco možno konštatovať, že znečistená zemina je odpadom, ak je jej držiteľ povinný ju v dôsledku znečistenia vykopať. Vlastnosť charakterizujúca odpad sa predpokladá, pokiaľ sa nepreukáže opak, ak zemina na základe znečistenia nemôže byť užívaná v súlade s jej určením.

B — O zodpovednosti Texaco

40. Či v uvedenom prípade existuje povinnosť vykopať znečistenú zeminu a do akej miery je možné ďalšie užívanie znečistenej zeminy v súlade s jej určením, nemôže Súdny dvor na základe jemu podaných informácií posúdiť. Toto je vyhradené príslušnému súdu.

43. Teraz treba preskúmať, či môže byť Texaco považovaná za pôvodcu alebo držiteľa prípadne vzniknutých odpadov. Na tieto účely je potrebné vychádzať z predpokladu, že znečistená zemina je v tomto prípade odpadom.

1. Tvrdenia účastníkov konania

41. Otázka, či je potrebné znečistenú zeminu kvalifikovať ako odpad po tom, čo bola vykopaná, sa dá zodpovedať záporne. Aj pred vykopaním už môže byť táto zemina odpadom.

44. Kraj Brusel-hlavné mesto dopĺňa popis skutočností, ktoré podal Cour d'appel. Tvrdí, že Texaco dodávala uhľovodíky čerpaciej stanici aj potom, čo sa objavilo znečistenie. Navyše škoda na nádrži vznikla pri naplňaní,

ktoré realizovala Texaco v 80. rokoch, teda predtým, než čerpaciu stanicu prevzal posledný prevádzkovateľ. V zmluve o prevádzkovaní si Texaco vyhradila právo zásoby uhľovodíkov kedykoľvek skontrolovať. Zástupca Texaco kontroloval každý mesiac predané množstvá. Prevádzkovateľ smel na čerpacej stanici predávať uhľovodíky, ale nemal oprávnenie meniť zariadenia čerpacej stanice bez predchádzajúceho súhlasu Texaco. Pri odovzdaní čerpacej stanice nebol v rozpore so zmluvou o prevádzkovaní zdokumentovaný stav podzemných nádrží.

45. Kraj Brusel-hlavné mesto zastáva názor, že pojem držiteľ odpadu treba vykladať širšie. V uvedenom prípade zhŕňa Texaco, pretože prenajala čerpaciu stanicu, účinne kontroluje prevádzku čerpacej stanice a znečistenú zeminu minimálne čiastočne sanovala. Je aj výrobcom odpadov, keďže unikajúce uhľovodíky už nemôžu byť nijako legálne použité.

46. Obžalovaní a Texaco tvrdia, že návrh na začatie prejudiciálneho konania sa nevzťahuje aj na otázku, či je potrebné považovať Texaco za držiteľa odpadu alebo pôvodcu odpadu.

47. Texaco zrejme nevyprodukovala žiadne odpady, ale výrobky, totiž uhľovodíky. Podľa Texaco je výlučne prevádzkovateľ čerpacej stanice zodpovedný za to, že sa stali odpadom. Nie je možné robiť zodpovedným pôvodného výrobcu výrobku, keď tento produkt nebol neskôr podľa určenia užívaný, ale premenený na odpad.

48. Držba sa vyznačuje skutočným ovládním veci. Texaco tvrdí, že neovládala žiadne nádrže alebo skladované uhľovodíky. Obmedzenie dispozičnej právomoci prevádzkovateľa vo vzťahu k nádržiam vyplýva najmä z toho, že nie je ani vlastníkom, ani nájomcom týchto zariadení. Zmluva o prevádzkovaní výslovne upravuje, že prevádzkovateľ je zodpovedný za ich údržbu a kontrolu. Zodpovedá sám za škody, ktoré vyplývajú zo zariadení. Podľa Texaco prevádzkovateľ je výlučným vlastníkom uhľovodíkov a plne zodpovedný za ich zásoby. Predpokladané preskúmanie zásob prostredníctvom Texaco sa nedá porovnať s technickou kontrolou zariadení. Služí iba na boj proti podvodu.

49. Komisia zastáva názor, že v uvedenom prípade by sa dal držiteľ odpadov určiť tak, že by sa zistilo, kto bol držiteľom uhľovodíkov

v čase, keď sa stali odpadom. Nadobudnutím uhľovodíkov sa prevádzkovateľ čerpacej stanice stal vlastníkom. Ani výroba uhľovodíkov prostredníctvom Texaco nevedie k inému záveru, keďže odpady vznikli v rámci činnosti prevádzkovateľa čerpacej stanice.

a) O pojme pôvodca odpadu

2. Posúdenie

51. Článok 1 písm. b) rámcovej smernice o odpadoch definuje pôvodcu odpadu ako kohokoľvek, ktorého činnosťou vzniká odpad („prvotný pôvodca“), alebo každého, kto vykonáva predspracovanie, zmiešavanie či iné úkony, ktorých výsledkom je zmena povahy alebo zloženia tohto odpadu.

50. Povinnosti v súvislosti s odpadom sa v uvedenom prípade môžu týkať spoločnosti Texaco iba vtedy, keď ju možno považovať za pôvodcu alebo držiteľa odpadu. Podľa článku 8 rámcovej smernice o odpadoch musí držiteľ odpadov tieto odovzdať podniku s povolením na nakladanie s odpadmi alebo sám zabezpečiť jeho náležité nakladanie. Článok 15 rámcovej smernice o odpadoch upravuje, že držiteľ odpadov nesie podľa zásady „znečisťovateľ platí“ náklady spojené so zneškodnením odpadov, ktorým poverí zariadenie vykonávajúce zber odpadu alebo podnik, ktorý odpad odstraňuje. Držiteľ odpadu je podľa článku 1 písm. c) rámcovej smernice o odpadoch nielen ich držiteľom, ale aj ich pôvodcom, ktorý je zase definovaný v článku 1 písm. b).

52. Texaco nemôže byť považovaná za pôvodcu odpadu len preto, lebo vyrábala uhľovodíky, ktoré sa nehodou stali odpadom. Pojem pôvodca odpadu je užšie spojený so vznikom vlastnosti charakterizujúcej odpad. Uhľovodíky pri riadnom použití zhoria, bez toho, aby zanechali odpad.¹⁵ V uvedenom prípade sa nestali odpadom následkom výrobnéj činnosti Texaco, ale až následkom ich skladovania v poškodených nádržiach.

15 — Porovnaj rozsudok ARCO, už citovaný v poznámke pod čiarou 6, bod 66.

53. Pôvodca odpadu je preto v zásade ten, kto nádrže prevádzkoval v čase úniku uhľovodíkov. Podľa prvého dojmu bol touto osobou prevádzkovateľ čerpacej stanice. Či bola za skladovanie napriek tejto skutočnosti zodpovedná Texaco — a prevádzkovateľ neprevádzkoval nádrže ako súčasť svojho podniku, ale na účet Texaco — môže nakoniec posúdiť iba vnútroštátny súd. Pritom bude musieť preskúmať, kto právne a fakticky ovládal skladovacie zariadenia a ich stav. Podkladom môže byť zmluva o prevádzkovaní a všetky ostatné príslušné právne predpisy. Okrem toho je dôležité, ako sa Texaco skutočne zachovala. Texaco sa síce nemôže oslobodiť od právnych kontrolných povinností tým, že tieto prakticky nevykonáva. Pokiaľ však Texaco na základe svojej hospodárskej mocenskej pozície voči prevádzkovateľovi riadi prevádzku nádrží skutočne nad rámec svojho právneho postavenia, tak musí akceptovať z toho vyplývajúcu zodpovednosť.

54. Okrem toho môže Texaco prichádzať do úvahy ako pôvodca odpadu, ak vznik škôd na nádrži možno pripočítať jej konaniu. Vtedy možno uvažovať o chybe pri plnení nádrže, ktorú uvádza kraj Brusel-hlavné mesto. Nedá sa vylúčiť ani to, že Texaco pri zverení čerpacej stanice prevádzkovateľovi mala poznať možné nedostatky, ktoré neskôr viedli k úniku uhľovodíkov a bola povinná

ich napraviť. V tejto miere musí rovnako príslušný súd sám vykonať potrebné zistenia.

b) O pojme držiteľ odpadu

55. Podľa článku 1 ods. 1 písm. c) rámcovej smernice o odpadoch sa za držiteľa odpadov považuje pôvodca odpadov alebo fyzická či právnická osoba, ktorá má odpad v držbe. Ak Texaco nie je výrobcom odpadu, tak potom môže byť už iba držiteľom, ak sa odpady nachádzajú v jej držbe.

56. Pojem držba nie je definovaný ani smernicou, ani všeobecne v práve Spoločenstva. Podľa obvyklého slovného významu zodpovedá držba skutočnému ovládaniu veci, vopred nepredpokladá vlastníctvo ani oprávnenie disponovať vecou. Povinnosti vyplývajúce z článku 8 rámcovej smernice o odpadoch však môžu byť splnené iba vtedy, keď sa nielen fakticky odpadom disponuje, ale keď existuje oprávnenie na jeho nakladanie. Držba v zmysle článku 1 ods. 1 písm. c) rámcovej smernice o odpadoch preto musí nad rámec užšieho zmyslu slova¹⁶ okrem

16 — Porovnaj návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Mischo 20. novembra 2001 k rozsudku z 15. januára 2002, Weidacher, C-179/00, Zb. s. I-501, I-505, body 76 a nasl., v ktorých ilustruje nepresné používanie pojmu držiteľ.

(priameho alebo nepriameho) skutočného ovládania veci zahŕňať aj oprávnenie disponovať s odpadom.

stále ovládal čerpaciu stanicu. Na rozdiel od toho platila Texaco až do leta 1993 nájomné a do mája 1994 nechala vykonať sanačné práce, čo predpokladá ovládanie pozemku.

57. Otázky kto a v akom okamihu skutočne ovládal odpad, musí preskúmať vnútroštátny súd. Aj v tomto prípade sa na prvý pohľad zdá, že prevádzkovateľ ovládal odpady, v každom prípade až do skončenia prevádzky čerpacej stanice. Či je toto zdanie pravdivé sa musí posudzovať podľa rovnakých kritérií ako otázka, kto bol pôvodcom odpadov. Nedá sa však vylúčiť, že prevádzkovateľ prípadne už podľa samotnej zmluvy o prevádzkovaní ovládal nádrže a okolitú zeminu nie pre seba, ale na účet Texaco. V prospech toho by svedčila skutočnosť, že — ako uvádza kraj Brusel-hlavné mesto a Texaco — prevádzkovateľovi bolo znemožnené uskutočňovať zmeny na pozemku bez súhlasu Texaco.

58. Po skončení prevádzky čerpacej stanice existujú závažné dôvody sa domnievať, že sa Texaco stala držiteľom čerpacej stanice. Zdá sa nepravdepodobné, že prevádzkovateľ po vypovedaní zmluvy o prevádzkovaní ešte

59. Taktiež otázku, kto mohol nakladať so znečistenou zeminou, môže posúdiť iba príslušný súd. Podľa dostupných informácií sa zdá menej pravdepodobné, že toto oprávnenie patrí prevádzkovateľovi. Na základe údajov, ktoré mal Súdny dvor k dispozícii sa nedá posúdiť, či smela Texaco na základe nájomnej zmluvy s vlastníkom pozemku so znečistenou zeminou nakladať alebo či toto oprávnenie patrilo iba vlastníkom.

c) Predbežný záver k pojmom pôvodca odpadu a držiteľ odpadu

60. Na záver je potrebné konštatovať, že podľa článku 1 ods. 1 písm. c) rámcovej smernice o odpadoch je ropný podnik, ktorý vyrába uhľovodíky a ktorý ich predáva prevádzkovateľovi čerpacej stanice v rámci zmluvy o prevádzkovaní stanovujúcej nezávislosť prevádzkovateľa bez existencie podriadenosti voči ropnému podniku, považo-

- vaný za držiteľa odpadov vo forme zeminy znečistenej uniknutými uhľovodíkmi,
- ak sa škody v nádržiach musia pričítať konaniu ropného podniku (článok 1 písm. c), 1. alternatíva — pôvodca odpadov) alebo
 - ak prevádzkovateľ prevádzkuje nádrže pri zohľadnení všetkých právnych a skutkových okolností nie ako časť vlastného podniku, ale na účet ropného podniku (článok 1 písm. c), 1. alternatíva — pôvodca odpadov),
 - ak ropný podnik pri zohľadnení všetkých právnych a skutočných okolností odpady fakticky ovláda a ak je oprávnený sa ich zbaviť (článok 1 písm. c), 2. alternatíva — držiteľ odpadov).

V — Návrh

61. Preto navrhujem, aby boli otázky Cour d'appel zodpovedané takto:

- „1. Znečistená zemina sa považuje za odpad, ak je držiteľ povinný na základe znečistenia ju vykopať. Vlastnosť charakterizujúca odpad sa predpokladá, pokiaľ sa nepreukáže opak, ak zemina na základe znečistenia nemôže byť užívaná v súlade so svojím určením.

2. Podnik, ktorý vyrába uhľovodíky a predáva ich prevádzkovateľovi jednej zo svojich čerpacích staníc v rámci zmluvy o prevádzkovaní, ktorá stanovuje nezávislosť prevádzkovateľa bez vzťahu podriadenosti voči podniku, sa považuje za držiteľa odpadov vo forme zeminy znečistenej uniknutými uhľovodíkmi,
 - ak prevádzkovateľ prevádzkuje nádrže pri zohľadnení všetkých právnych a skutkových okolností nie ako časť vlastného podniku, ale na účet ropného podniku (článok 1 písm. c), 1. alternatíva — pôvodca odpadov),
 - ak sa škody v nádržiach musia pričítať konaniu ropného podniku (článok 1 písm. c), 1. alternatíva — pôvodca odpadov) alebo
 - ak ropný podnik pri zohľadnení všetkých právnych a skutkových okolností odpady fakticky ovláda a ak je oprávnený sa ich zbaviť (článok 1 písm. c), 2. alternatíva — držiteľ odpadov).“